

УДК 37.036+78(07)

ORCID ID 0000-0002-8223-1683

Барановська І.Г., Лазаренко Ю.Д. Творча самореалізація молодших школярів на уроках музичного мистецтва / І.Г. Барановська, Ю.Д. Лазаренко // Науковий журнал «Молодий вчений» № 5.2 (57) , Херсон : Молодий вчений. 2018 – 158 с., С. 71 – 75 **Copernicus (0,3 др.арк)**

Автори

І.Г. Барановська, Ю.Д. Лазаренко
И.Г. Барановская, Ю.Д. Лазаренко
Iryna Baranovska, Yu.D. Lazarenko

Назва

Творча самореалізація молодших школярів на уроках музичного мистецтва

Творческая самореализация младших школьников на уроках музыкального искусства

Creative self-realization of junior pupils at music art lessons

Ключові слова

Компетентність, творчий розвиток, творча самореалізація, музичне мистецтво, творчі можливості, інтерес

Компетентность, творческое развитие, творческая самореализация, музыкальное искусство, творческие возможности, интерес.

Competence, creative development, creative self-realization, musical art, creative possibilities, interest

Анотації

В статті розглянуто питання творчої самореалізації молодших школярів на уроках музичного мистецтва. Мистецька (музична) компетентність розглядається як нова одиниця виміру освіченості дитини, при цьому увага акцентується на результатах навчання, в якості яких розглядається не сума завчених знань, умінь, навичок, а здатність розуміти та творчо діяти в сфері музики. Проаналізовано сутність поняття «творчість» та розкриті механізми її виявлення. Доведено, що уроки музичного мистецтва виступають широким полем для творчості учнів, коли спілкування з музикою викликає в учнів почуття радості, задоволення. Презентовано цікаві методи та прийоми роботи з молодшими школярами на уроках музичного мистецтва. З'ясовано, що в творчості відбувається формування особистості, саме через творчість стає можливим вияв її неповторної індивідуальності, адже творчість не існує поза і крім самореалізації того, хто творить.

В статье рассмотрены вопросы творческой самореализации младших школьников на уроках музыкального искусства. Художественная (музыкальная) компетентность рассматривается как новая единица измерения образованности ребенка, при этом внимание акцентируется на результатах обучения, в качестве которых рассматривается не сумма заученных знаний, умений, навыков, а способность понимать и творчески действовать в сфере музыки. Проанализированы сущность понятия «творчество» и раскрыты механизмы ее обнаружения. Доказано, что уроки музыкального искусства выступают широким полем для творчества учащихся, когда общение с музыкой вызывает у учащихся чувство радости, удовольствия. Представлены интересные методы и приемы работы с младшими школьниками на уроках музыкального искусства.

The article deals with the issues of creative self-realization of junior pupils at musical art lessons. Artistic (musical) competence is considered as a new unit of measurement of child's education, with attention focused on learning outcomes, which are not regarded as the sum of knowledge, skills, but the ability to understand and creatively act in the field of music. The essence of the concept "creativity" is analyzed and mechanisms of its detection are revealed. It is proved that music art lessons are a great field for students' creative work, when communicating with music causes students a sense of joy and pleasure. Interesting methods and techniques for working with junior students at musical art lessons are presented.

УДК 37.036+78(07)

Барановська Ірина Георгіївна

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри мистецьких дисциплін
дошкільної та початкової освіти ВДПУ імені М.Коцюбинського

Лазаренко Юлія Дмитрівна

Студентка ступеня вищої освіти магістр, групи ІМАП
Факультету дошкільної, початкової освіти та мистецтв ВДПУ імені
М.Коцюбинського

ТВОРЧА САМОРЕАЛІЗАЦІЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВАХ

Постановка проблеми. У сучасних умовах розвитку українського суспільства, його значних соціально-економічних трансформаціях здатність людини до творчості набуває особливого значення. Глобальні перетворення орієнтують педагогів на виховання освіченої, творчої, ініціативної особистості, що готова легко адаптуватися до нових обставин, швидко та креативно мислити, знаходити цікаві та нестандартні рішення. Особливої уваги набувають питання цілеспрямованого впливу вчителя, який надає учням можливість самостійно мислити, мати власну думку, відчутти важливість та необхідність у творчих діях, спонукаючи до успіхів у навчанні та творчої самореалізації у різних видах діяльності. У Законі України «Про освіту», який набув чинності 28 вересня 2017 року, зазначено, що найвища цінність суспільства – всебічний

розвиток людини як особистості, розкриття її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей [7].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Міжнародні організації, що працюють у сфері освіти, – ЮНЕСКО, ЮНІСЕФ, ПРООН, Ради Європи, Організації європейського співробітництва, Міжнародного департаменту стандартів та ін. глибоко вивчають та проводять різнобічні дослідження проблеми формування компетентної особистості. Компетентність розглядається як нова одиниця виміру освіченості людини, при цьому увага акцентується на результатах навчання, в якості яких розглядається не сума завчених знань, умінь, навичок, а здатність діяти в різноманітних проблемних ситуаціях.

Зарубіжними та вітчизняними науковцями виділено ключові, загальнопредметні і предметні компетентності, які визначають якість сучасної освіти. Теоретичні засади, які розкривають сутність понять «компетентність», «компетенція», визначають структуру компетентності, класифікацію компетентностей, їх ієрархію тощо, висвітлені у низці публікацій науковців України (Н.Бібік, С.Бондар, І.Зимня, О.Овчарук, О.Савченко та ін.). Формування ключових та предметних компетентностей молодших школярів є предметом дослідження співробітників лабораторії початкової освіти Інституту педагогіки НАПН України. Серед предметних компетентностей, якими має оволодіти молодший школяр, виокремлено математичну, мовну та мовленнєву, соціокультурну та діяльнісну компетентності. Державний стандарт початкової школи визначає міжпредметну естетичну компетентність як здатність молодших школярів орієнтуватися в різних сферах життєдіяльності, що формується під час опанування різних видів мистецтва. Предметними мистецькими компетентностями, у тому числі музичними, образотворчими, хореографічними, театральними, екранними визначається здатність молодших школярів до пізнавальної і практичної діяльності у певному виді мистецтва, у наступних класах, як здатність до розуміння і творчого самовираження у сферах різних мистецтв [6].

Результатом навчання учнів у школі в галузі мистецької освіти визначається не тільки система художньо-творчих знань і вмінь, на що традиційно спрямовувалася мистецька освіта попередніх десятиліть, а також система особистісних художньо-естетичних цінностей та компетентностей – важливих складових естетично та творчо розвиненої особистості, що полягає в її здатності керуватися набутими художніми знаннями й уміннями, готовність творчо використовувати отриманий досвід у самостійній практичній художньо-творчій діяльності згідно із загальнолюдськими естетичними цінностями й власними світоглядними позиціями, естетичними смаками. Вектор освіти й виховання має спрямовуватися у площину цінностей особистісного розвитку школярів на основі виявлення художньо-творчих здібностей, формування різнобічних естетичних інтересів і потреб, власних мистецьких смаків, здатності самостійно виражати ідеї, досвід та почуття за допомогою мистецтва, становлення в кінцевому рахунку творчої індивідуальності кожного учня.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Оволодіння мистецькою компетентністю – необхідна умова творчої

самореалізації молодших школярів. Головне завдання учителя: створення захоплюючої емоційно піднесеної атмосфери, щоб кожний урок став справжнім уроком мистецтва, надихав учнів на творчість – в особистій і соціокультурній діяльності.

Мета статті – виявити та розкрити особливості творчої самореалізації молодших школярів на уроках музичного мистецтва.

Виклад основного матеріалу.

Проблема творчої самореалізації особистості в українській педагогіці вирішується у кількох напрямках : підготовки до професійної самореалізації (І.Волощук, І.Краснощок, О.Теплова, Н.Сегеда, Т.Сущенко та ін.), творчої самореалізації учнівської молоді (Н.Комісаренко, А.Ковальова, Л.Левченко, О.Рассказова), як одного з критеріїв сформованості культури особистості (І.Зязюн, М.Недашківська, О.Щолокова). Самореалізація визначається науковцями, як спосіб існування творчої особистості та один з основоположних принципів людського буття. Вчені одностайні у думці, що самореалізація людини можлива у будь-якій діяльності (майстрування меблів, проектування будівель, приготування їжі, виготовлення прикрас, написання художніх творів, виховання дітей тощо), де присутній творчий стрижень. Саме у творчості відбувається формування особистості, саме через творчість стає можливим вияв її неповторної індивідуальності, адже творчість не існує поза і крім самореалізації того, хто творить. Вона сприяє індивідуалізації життєвого світу суб'єкта, спрямовує все життя людини, долає існуючий в освітньому процесі розрив між знаннями і переконаннями особистості. За словами В.Роменця, «творчість це й засіб самопізнання, саморозвитку, це дивовижне дзеркало, в якому відображаються найтонші намагання й очікування людини, найпотаємніші її думки, вся велич її духу, її неповторного «Я» [9, с. 286].

Аналізуючи проблему взаємозв'язку творчого потенціалу та самореалізації особистості, дослідники І.Булах, І.Ворнюк, Л.Мова розглядають творчість (креативність) як один із системоутворюючих факторів, що впливає та обумовлює самореалізацію особистості. Л.Мова доводить, що специфіка творчої самореалізації особистості у кожній діяльності зумовлена особливостями цієї діяльності, вимогами, які вона висуває до людини та їх поєднанням з індивідуальними характеристиками особистості, що й знаходять своє вираження в індивідуальному стилі діяльності. Самореалізація включає в себе самопроекування, тобто уяву про те, якою людиною хоче бачити себе у найближчому та віддаленому майбутньому. Автор підтверджує гіпотезу про те, що «через самоорганізацію і самопроекування суб'єкт здійснює досягнення висунутих цілей, саморозгортання свого життєвого шляху» [8].

На думку І.Беґа, відкриття феномену самореалізації підростаючої особистості – це нова сторінка психологічної та педагогічної науки насамперед тому, що людині у процесі її формування і виховання надається новий статус – незалежної, з високим творчим потенціалом особистості, яка, перш за все, має сподіватися на власні сили, розум, енергію. Така педагогічна позиція особливо придатна для виховання здібних і обдарованих учнів [3].

Творчі вияви дитини можливі в атмосфері духовної та творчої свободи. Це означає, що необхідно забезпечити останнім такий шлях, який вів би до самовдосконалення особистості, покращення і розвитку її природних даних.

Справжнім суб'єктом життя, відзначає К. Абульханова-Славська, стає та особистість, яка здатна організувати свій життєвий шлях, спрямувати його на досягнення визначених цінностей, на розв'язання завдань самовираження. Водночас, активність особистості втілює залежність відношення до себе, до оточуючих та інших людей до себе [1].

Творчість, зазначають вчені, – це норма дитячого розвитку, сфера її розкритості та індивідуальної свободи, адже здатність до творчості – це те, що завжди було визначальним у самому феномені людини. Творчість пробуджує мозок дитини до створення чогось нового, до раніше небаченого. Тому привабливість вільного творення кожна дитина має неодмінно відчувати й пережити у своєму житті якомога раніше.

Наявність здібностей, мотивів, знань і вмінь, завдяки яким створюється творчий продукт, що відрізняється новизною, оригінальністю, унікальністю характеризують творчу особистість. Межі її творчості охоплюють дії від нестандартного розв'язку простого завдання до нової реалізації унікальних потенцій індивіда в певній галузі. Це Людина, яка володіє певним переліком якостей, а саме рішучістю, умінням не зупинятися на досягнутому, сміливістю мислення, умінням бачити далі того, що бачать його сучасники і що бачили його попередники. Вона повинна володіти мужністю для того, щоб піти проти течії і зруйнувати те, чому вірить сьогодні більшість. Серед характерологічних особливостей творчої особистості виділяють: відхилення від шаблону; оригінальність; ініціативність; наполегливість; високу самоорганізацію; працездатність.

Творчість у будь-яких виявленнях – це сукупність усвідомлених дій, чіткого розрахунку та інтуїтивних прозрінь. Творчість, стверджують науковці, – це продукт роботи мозку «від відкриття істин, усім відомих, до відкриття істин, нікому невідомих», самостійне розв'язання задач і питань, самостійне розкриття закономірностей і зв'язків між предметами і явищами. Можна виділити наступні ознаки творчої діяльності: у процесі відбувається перетворення явищ, речей, процесів діяльності або їх зразків, чуттєвих або розумових; результатом є продукт творчості – нова ідея, система дій, невідомих закономірностей, що містять у собі оригінальність та неповторність.

Функціонування механізму творчості проходить кілька фаз: логічного аналізу проблеми – активізації та використання наявних знань; інтуїтивного розв'язування – задоволення потреби в новому; вербалізації інтуїтивного рішення – здобуття нового знання; формалізації нового знання – формулювання логічного рішення.

Американський психолог Е.Фромм вважав, що творчі здібності – це здатність дивуватися і пізнавати, вміння знаходити рішення в нестандартних ситуаціях; це спрямованість на відкриття нового і здатність глибокого усвідомлення свого досвіду. Творчі здібності – це особливості психічного розвитку суб'єкта; якості його психологічних утворень та процесів, які сприяють виникненню у нього нових, оригінальних, нестандартних ідей і спричиняють творче, художнє перероблення оточуючого світу суб'єктом творчої діяльності.

Вдосконалення творчих здібностей відбувається в процесі творчого розвитку. Творчий розвиток особистості не буває пасивним наслідком впливів

середовища чи визрівання тих або інших біологічних потенційних можливостей. Розвиток – це безперервна взаємодія природженого (діяльність нервової та всіх інших систем організму) і набутого (досвід, знання, уміння, виховання, умови життя), що визначає співвідношення між рівнем досягнутого і новим змістом життя особистості, її інтересами, потребами. Психологи вказують на значення у розвитку протиріч між новими потребами, запитами дитини і рівнем розвитку її можливостей; між вимогами, що висуваються суспільством, та тими, що приймаються самою дитиною; між новими завданнями і звичними способами мислення і поведінки, що склалися раніше. Усунути ці протиріччя неможливо, бо вони властиві природі особистості, яка розвивається. Кожна дитина має свої індивідуальні особливості. Хтось швидко запам'ятовує, комусь це вдається важче. Але бажання творити присутнє у кожній дитині. Їй не властива бездіяльність. Використовуючи цю властивість можна розвинути в дитині певні задатки та здібності та довести їх до талановитості. Завдання вчителя полягає в тому, щоб виявити особливості та індивідуальні властивості молодших школярів на кожному етапі їх розвитку.

Під творчістю, зазначає український психолог В.Моляко, розуміють процес створення чогось нового для даного суб'єкта. Тому зрозуміло, що творчість у тій чи іншій формі не є талантом «вибраних», вона доступна кожному. І школяр, який засвоює нові знання, розв'язує нову, незнайому задачу, і робітник, який виконує нове технічне завдання, і комбайнер, якому потрібно в процесі збирання урожаю врахувати вологість колосся, напрямок вітру – всі вони займаються творчістю, розв'язують творчі задачі.

Творча діяльність здатна перетворюючи впливати на особистість дитини. Творчість розвиває дитячу схильність до свободи і відкриттів, до пригод і оригінального вираження. Розвивати творчість – означає виховувати у дітей інтерес до знань, виявляти їх нахили, самостійність у навчанні. Маленький учень добре вчиться лише тоді, коли він переживає успіх, хоча б невеликий.

Знання не є кінцевою метою навчання, це всього лише засіб розвитку учнів. Виходячи з цього твердження, завданням сучасної школи є така організація навчального процесу, яка забезпечувала б розвиток і саморозвиток особистості, враховуючи її індивідуальні особливості, інтереси, суб'єктивний досвід, створювала б можливості творчої самореалізації в пізнавальній і навчальній діяльності. Такий підхід покладений в основу технології розвивального навчання, технології розвитку критичного мислення, технології особистісно-орієнтованого навчання. Ці технології реалізують ідею цілісності педагогічного процесу як системи, що спирається на теорії загальнолюдських цінностей, гуманізації, особистісно-орієнтованого підходу, пріоритету суб'єкт-суб'єктних відносин. У сучасній дидактиці представлені найрізноманітніші технології, головним критерієм яких є їх ефективність та результативність, а їх зміст розглядається з позицій теорій початкової освіти, принципів системності, ідей розвивального навчання та соціального замовлення.

Зовнішні чинники розвитку автоматично не викликають прогресивних змін, а діють через внутрішні умови – природні дані дитини, її нахили, почуття, переживання, що виникли під впливом зовнішніх факторів. За висловом відомого українського психолога Г.Костюка, засвоєне зовнішнє стає внутрішньою умовою подальшого розвитку особистості. Навчання в поєднанні

з розвитком повинно весь час перебувати на рівень вище, а дитина під час цього процесу потребує постійної підтримки дорослого, оскільки осмислено копіюючи дії дорослого дитина розвивається. Безперечним висновком є те, що дитину потрібно навчати не тому, що вона здатна освоїти сама, а тому, чого поки ще не вміє, але в змозі освоїти за допомогою вчителя.

Творчість молодших школярів – продуктивна форма діяльності учнів початкової школи, спрямована на оволодіння творчим досвідом пізнання, створення, перетворення, використання в новій якості об'єктів матеріальної і духовної культури в процесі освітньої діяльності, організованої у співпраці з педагогом. Творчий розвиток учнів російський педагог І.Лернер розглядає, як процес передачі учням досвіду творчої діяльності, виділяючи такі процесуальні риси: самостійне перенесення раніше засвоєних знань та вмінь у нову ситуацію, бачення нової проблеми у знайомих, стандартних умовах; бачення нової функції знайомого об'єкта; усвідомлення структури об'єкта; пошук альтернативи рішення, або способу розв'язання; комбінування раніше відомих способів розв'язання проблемних завдань у новий спосіб.

Отже, допомога дорослих і, зокрема, педагогів полягає в тому, щоб навчити дитину творити, тобто:

- дивуватися всьому, ніби бачить все в перший раз. Потрібно дивуватися кожній речі, всьому живому, будь-якому явищу життя. Треба відчути, що все є дивом. Дивовижного в світі немає. Тобто треба як би народитися заново, пережити друге народження – народження в мистецтві, де все – гра чудових сил;

- бачити, чути, відчувати (здивувавшись, починаєш придивлятися, прислухатися ...) – так, як мати бачить, чує, відчуває свою дитину, льотчик – свій літак, моряк – корабель. Потрібно навчитися бачити з закритими очима (як обличчя своєї матері). Адже джерело художньої творчості – пам'ять;

- мріяти (фантазія – цемент, що скріплює самі різні – в їх єдності – речі, поєднуючи їх в одне дивовижне ціле);

- навчитися володіти технікою творчості (мистецтвом слова, прийомами ремесла тощо), а також розвинути якості (наполегливість, цілеспрямованість), які допоможуть завершити та реалізувати творчі проекти, створювати «закінчену річ».

Узагальнюючи вищевикладене, творчий розвиток – це процес вдосконалення творчих здібностей дитини під час засвоєння нових знань, нових способів діяльності, набуття учнями досвіду творчої діяльності, який відбувається завдяки системі педагогічних дій, спрямованих на творчу самореалізацію молодших школярів.

Широким полем для творчості учнів виступають уроки мистецтва. Мистецтво відображає найрізноманітніші людські почуття. За допомогою музики, танцю, образотворчого мистецтва, драми ми висловлюємо свої емоції та думки, передаємо власне ставлення до навколишнього світу. Вивчати мистецтво і займатися їм дуже важливо, адже це розвиває інтелект. Види мистецтва демонструють розмаїття інтелекту й сприяють його розвитку. Крім того, мистецтво – один з найяскравіших виявів людської культури. Щоб зрозуміти іншу культуру, ми мусимо більше дізнатися про її музику,

образотворче мистецтво, танець, словесні й виконавські види мистецтва. Музика й картини, вірші й п'єси – це вияв найглибших талантів і захоплень. А пізнаючи мистецтво іншої культури, ми бачимо й відчуваємо світ так, як її представники.

Велика увага в галузі музичної педагогіки приділяється вивченню музичної творчості дітей (С.Асаф'єв, Н.Брюсова, Н.Ветлугіна, Н.Вишнякова, Д.Кабалевський, Е.Печерська, Б.Яворський). Незважаючи на значну кількість теоретичних досліджень, які було проведено в галузі музичної освіти, значущість даної проблеми не знижується. Музика – це мистецтво прямого і сильного емоційного впливу. Виражені в музиці почуття завжди звернені до людини і потребують співпереживання. Проникаючись ними, дитина виконує непомітну внутрішню роботу з будівництва власної духовної сфери, розвитку почуттів, моральних якостей, самоствердження себе як особистості.

Музика носить творчий характер, адже включає в себе композиторську, виконавську, слухацьку діяльність, і являє собою, ні з чим незрівняні можливості для музичного розвитку та творчої самореалізації молодших школярів. Життєві явища, сама музика, музичний досвід, яким володіє дитина, є джерелами творчості. Як зазначає Н.Ветлугіна, творчий розвиток молодших школярів залежить від:

- появи та становлення форми діяльності (збагачення життєвими враженнями, сам акт творчості, застосування його продукції в житті);
- шляхів утворення художнього образу в школярів (задум – пошук – втілення);
- послідовно змінюваних стосунків між вчителями та учнями (демонстрація процесу творчості – часткова участь у ньому – самостійна творча праця школярів) [4].

Зрозуміло, що творчі ідеї самі собою не народжуються, а виникають тоді, коли дитина відчуває потребу щось змінити, вдосконалити. До творчості учнів спонукають їх фантазія і мрії. Успіх творчості залежить від творчої уяви. Уява, як основа творчої діяльності, проявляється у всіх напрямках діяльності особистості. Завдяки їй стає можливим художня, наукова, технічна, ігрова, музична творчість. Л.Виготський підкреслює, що уява і творча діяльність залежать від набутого людиною досвіду та емоційного зв'язку між діяльністю уяви та реальністю [5, с. 29]. Багатство уяви обумовлюється багатством, змістовністю довгочасної пам'яті. Чим більше пам'ять утримує різноманітних образів і понять, тим вище, імовірність того, що в свідомості виникне новий, неповторний образ, який відзначається яскравістю, а головне – оригінальністю.

Школа «ейдетики» («ейдос» – з грецької – образ), автором якої вважають Ігоря Матюгіна, спеціально вироблений та впорядкований набір методів і вправ, які допомагають оволодіти осмисленим використанням своєї уяви для відтворення будь-якої інформації. Серед головних методів ейдетики вирізняють метод Цицерона (метод місць), метод «Уявний мультимедіа» (ланцюжковий метод), метод Аткинсона (пиктограми), метод «Зміна настрою», метод парадоксальних перетворень (руйнування звичних образів і перетворення у незвичайні). Розглянемо деякі з них.

Метод невербальних асоціацій. У кожного учня є набір листівок (календариків, картинок, вирізаних із журналів – 15 - 20 штук). Учитель імітує шуми або використовує аудіо записи. Тривалість одного шуму 2, 3 секунди; перерва між ними – 3 – 5 секунд. Учні вставляють шуми в малюнки, потім пригадують їх, переглядаючи зображення; наприкінці пригадують зображення знову, почувши шуми. Діти самостійно та ефективно сприймають інформацію з першого разу, а надалі вони легко запам'ятовують все, що скаже вчитель.

Метод парадоксальних перетворень. До кожного слова із слів потрібно вигадати та уявити якість, якої не може бути, щоб фантазія засяяла яскравіше. Вигадка має бути веселою, яскравою, несподіваною, анекдотичною. Слова читає вчитель, а діти промовляють якість образу слова. Завдяки цій грі вдається поповнити активний словничок дітей новими словами, розвивати їх уяву, фантазію та зв'язне мовлення

Метод послідовних асоціацій. Учитель диктує іменники, діти уявляють образ кожного слова, оживляють його, а в їхній уяві попередній образ поєднується з наступним так, щоб виникла казкова, незвичайна подія, але образ першого слова має відношення тільки до другого, друге – до третього, третє – до четвертого і т. п., створюють ланцюжок казкових та непов'язаних одна з одною подій. Учитель, диктуючи слова, розповідає свою історію, а діти по закінченні відтворюють послідовний порядок цих слів.

Методичний прийом «Уяви, щоб запам'ятати». Його суть: потрібно якомога яскравіше уявно намалювати картинку, не повторюючи слова. Далі прокрутити малюнок у пам'яті і назвати слова. Чим яскравіший малюнок, тим краще запам'ятаються слова.

Метод «Уявний мультик» (ланцюжковий метод). Кожній ноті відповідає певний образ. Вони «живі» і вміють розмовляти, рухатися, танцювати. Вони можуть пов'язуватися фантастичним сюжетом. Це дозволяє створити дивовижну нескладну мелодію, яку легко, не напружуючись згадати. Казкова музична історія розвивається за принципом ланцюжка. В уяві з'являється музикальний мультик, який довго житиме в пам'яті дитини. Завдяки цьому методу легко вивчити запис нот на нотному стані, їх тривалості та висотне співвідношення. Завдяки таким вправам вдається урізноманітнити уроки музичного мистецтва, зробити їх цікавими і захоплюючими, перетворити урок на незвичайну казку, сформувати у дітей позитивне ставлення до життя, отримати задоволення, відчуття впевненості у власних силах.

Пізнавальна мотивація музичної творчості молодшого школяра проявляється у формі пошукової активності, більш високої чутливості, сензитивності до новизни стимулу, ситуації, виявлення нового в звичайному, високої вибірковості по відношенню до досліджуваного нового (предмету, якості). Для розвитку творчості кожного школяра потрібно створювати необхідні передумови. Лише в умовах різнобічної підготовки народжується інтерес до всього оточуючого, а це і є справжнє джерело для вияву готовності до творчості, міцна база для розвитку спеціальних здібностей.

Важливими стають концептуальні положення щодо моделювання творчої особистості учня. Визначання творчих можливостей учня, які відображають індивідуальні особливості його творчого розвитку, вияв творчих якостей і зумовлюють здатність до творчості, спрямують до нових творчих досягнень.

Творчі можливості учня – це самостійна, динамічна система творчих якостей та здібностей його особистості, пов'язана з інтелектом, умовами розвитку, яка формується, розвивається, виявляється в творчій діяльності і забезпечує розливальну взаємодію особистості з оточуючим світом. Творчі можливості учня реалізуються не тільки в діяльності, а й у процесі його самореалізації як засобу самоствердження, самовираження та саморозвитку. Якщо дитина в школі не навчиться самостійно творити, то такою ж безініціативною, пасивною, бездіяльною буде вона в подальшому житті.

Отже, творчий розвиток – це інтегративний багатокomпонентний процес, який охоплює мотиваційну, когнітивну та діяльну сфери особистості. Домінантними компонентами структури творчих здібностей у процесі музичної діяльності є пізнавальний інтерес до музики, образно-асоціативне музичне мислення, здатність до інтерпретації музичних творів та ритмічно-рухових імпровізацій під музику, що формуються у всіх видах музичної діяльності.

Одним із завдань нашого дослідження було відстеження зростання інтересу, творчих знань, умінь і навичок молодших школярів за допомогою низки діагностичних методів. Ми проводили опитування та бесіди з молодшими школярами. Були підготовлені анкети, які включали три блоки питань (на визначення рівня музичної інформативності, відношення до музичних уроків, до видів музичної діяльності, розвиненості творчо-музичних здібностей).

Визначити та оцінити здатність дитини до творчості через коефіцієнт оригінальності продуктів їх творчої діяльності допоміг аналіз тестових завдань з адаптованої методики П.Торренса «Домалюй фігурку». У нашому випадку найвищий коефіцієнт оригінальності отримував малюнок, який зустрічався в одного учня на клас. Найчастіше ці завдання учні виконують шляхом використання фігурки-еталону якісно по-новому. Наприклад, фігурка у решти робіт виступала як основна частина малюнка (коло – голова чоловічка, квадрат – телевізор), а в найбільш оригінальних вона стає однією з другорядних деталей іншого малюнка. Як от: трикутник – це ковпак веселого клоуна, який виступає у цирку; дах «грибочка» на дитячому майданчику, де грають малюки. На цьому рівні творчого рішення присутня найбільша свобода використання зовнішніх даних лише як «матеріалу», який стає поштовхом до фантазування та творчості. Такі учні мають найвищий рівень креативності, адже починають самостійно обирати те положення фігурки, яке більше підходить для реалізації творчих задумів, дають оригінальні назви своїм малюнкам.

У ході експерименту ми прагнули розширити музичні знання школярів про такі засоби музичної виразності, як інтонація, темп, динаміка, тембр, штрихи, лад, регістр, ритм, звертали увагу на розвиток творчої фантазії; вмінь співпереживати і ототожнювати себе з дійовими особами, сприймати і втілювати його думки, почуття, настрої; вмінь накопичувати спостереження, згодом втілюючи їх в імпровізаціях, в рольових іграх, в музичних діалогах, сценах. Особливе місце займали творчі завдання на здобуття навичок створення найпростіших мелодій, поспівок, інтонацій в певному ладі, ритмі; навичок музичної ілюстрації літературного, живописного твору; навичок вокально-хорового та інструментального музикування; вмінь звертати особливу увагу на роль образної деталі та аналізувати їх засобами художньої виразності,

У своїй експериментальній роботі ми використовували прийоми «Музичне малювання», «Ритмопластика», «Звукографіка», «Біг асоціацій», «Актуалізації суб'єктного досвіду», «Інтонування в заданому образі», «Складання текстів до музичних фраз», «Складання художніх колекцій» та інші. Ми прагнули, щоб спілкування з музикою викликало в учнів почуття радості, задоволення. Привернення уваги учнів до незвичайних фактів, створення ефекту здивування – це поширений метод зацікавлення учнів навчальним музичним матеріалом. На уроках музики, наприклад, в учнів може викликати інтерес повідомлення вчителя про те, що В.Моцарт в три роки вже складав свої перші твори, або те, що А.Бородін одночасно був композитором і вченим-хіміком. При цьому обов'язково треба прослухати, проаналізувати, співвіднести твори даного автора.

Певний інтерес до музики викликає «музична гра» (О.Гуминська, Т.Шевчук, О.Юхневич). Гра на уроці завжди бажана та цікава. До кожної теми уроку, окремого виду діяльності ми придумали ігрові завдання, які потребували нашої винахідливості та фантазії.

Висновки і пропозиції. Оволодіння молодшими школярами досвідом самостійної творчої діяльності на уроках музичного мистецтва незмінно покращить глибину базових музичних знань, умінь та навичок, підвищить інтерес до музичних занять, активність у пізнавальній та практичній діяльності, сприятиме розумінню образної мови музики та творчій самореалізації у мистецтві. Подальшої уваги дослідників потребують питання підготовки майбутніх учителів до забезпечення умов творчої самореалізації молодших школярів у позакласній діяльності.

Список літератури:

1. Абульханова-Славская К.А. Стратегия жизни / К.А. Абульханова-Славская – Москва : Наука, 1991. – 299 с.
2. Барановська, Ірина Георгіївна. Методичні засади художньо-творчої самореалізації підлітків в умовах діяльності ансамблю народної музики. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/1371>
3. Бех І.Д. Виховання особистості: у 2 кн. / Бех І.Д. Кн. 2: Особистісно-орієнтований підхід: науково-практичні засади: Навч.-метод. видання. – К.: Либідь, 2003. – 344 с
4. Ветлугина Н.А. Музыкальное развитие ребенка / Н.А. Ветлугина. – М.: Просвещение, 2014. – 415 с.
5. Виготський Л.С. Т 2. Педагогическая психология / Под ред. В.В. Давидова. – Москва: Педагогика, 1991. – 480 с.
6. Державний стандарт початкової школи [Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BB%>
7. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://osvita.ua/school/reform/57472/>
8. Мова Л.В. Психологічні особливості забезпечення особистісної самореалізації майбутнього психолога у процесі фахової підготовки: дис. канд. психол. наук: 19.00.07/ НПУ ім. М.П. Драгоманова. / Мова Л.В. – К., 2003. – 200с.

9. Роменець В.А., Моноха І.П. Історія психології ХХ століття : навчальний посібник / вст. ст. В.О. Татенка, Т.М. Титаренко. Вид. 2-ге, стереотип. – Київ : Либідь, 2003. – 992 с.